

ליקוטים וסיפורים נפלאים - דברים

"אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל"

(א, א)

מורגל היה בפיו של הרה"ק רבי שמחה בונם מפשיסחא זי"ע לומר 'אלה הדברים אשר דבר משה', ומה הם הדברים? שיהיו 'אל כל ישראל' שיהיו כל ישראל מקורבים ומאושרים יחדו באחדות שלמד. אף זו תורה גדולה היא.

"אלה הדברים אשר דבר משה... במדבר בערבה מול סוף" (א, א)

כתב רש"י: "לפי שאלו דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום, לפיכך סתם את הדברים והזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל".

סיפור מופלא התרחש בבחור משיבת מיר, שפנה אל ראש הישיבה, הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, כשבועיים לפני סוף הזמן, וביקש רשות לטוס לביתו שבארה"ב, וזאת לאור מצבו של סבו החולה שהולך ומחמיר. הבחור הדגיש: "אני מאוד

קשור לסבי וחפץ לבקר, ומכיוון שממילא נותרו שבועיים בלבד עד סוף הזמן, יאפשר לי בבקשה ראש הישיבה להקדים את שובי לביתי".

ר' נתן צבי השיבו ששמירת זמני הלימוד בישיבה היא קודש קדשים, ואף הצורך הגדול של ראיית הסב אינה סיבה לעזוב את הישיבה (ובפרט שהוראת היתר מצד ראש הישיבה לצאת לפני סוף הזמן, עלולה חלילה לגרום לבחורים נוספים להורות היתר לעצמם ולעזוב לפני תום הזמן, וקיים חשש לפריצת הסכר...);

'תמשיך להתמיד עד לסוף הזמן, ואולי בזכות זה ישלחו מן השמים רפואה שלימה לסבא', הפטיר ראש הישיבה בחום.

"אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל"

(א, א)

'הדברים אשר דבר משה' פשוטים וברורים היו. מובנים 'אל כל ישראל'. אלא שבעים פנים לתורה, מהם שהשיגו, פן אחד בתורה ומהם שהשיגו שני פנים ויותר, כל אחד ואחד לפי מדת קיבולו, התמדתו ושקידתו. (הגאון מוילנא זי"ע)

"אלה הדברים אשר דבר משה" (א, א)

הזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל. (רש"י) פעם אחת כשסיים ר' אריה לזין את תפילתו בערב שבת, ניגש אליו איש שאינו שומר תורה ומצוות ובידו סיגריה דלוקה ושאל את הרב היכן מלון המלך דוד, למרות שהאיש התנהג בחוצפה ובעוזת ענה לו הרב: "לא אוכל להסביר לך מכאן כיצד מגיעים בדיוק, ולכן אבוא איתך". כשהלכו בדרך המשיך האיש לעשן והרב כדרכו בקודש התעלם מכך. לאחר כרבע שעה של

הליכה, כשניתן היה לראות את המלון, אמר לו הרב: "זהו המלון שבקשת". כשראה זאת אותו אדם אמר לרב: "דע לך, כי יש לי לב קשה מאוד. אף אחד לא הצליח לשכנע אותי לשמור שבת. היחידי זה אתה, כי למרות שהתנהגתי בחוצפה לא כעסת עלי ולכן אני מבטיח שאם יש אנשים כמוך בעולם אני מפסיק לעשן בשבת". ממעשה זה, לומדים כיצד יש להתנהג בחכמה עם כל יהודי ובפרט כאשר מבקשים להוכיחו ולקרבו. לפעמים צריך לשתוק והוא בעצמו יתבייש, ולפעמים ברמז קטן וכן הדברים אמורים גם לבני ביתו של אדם שעדיין רחוקים מהיהדות שצריך

להתנהג בחכמה ולדעת כיצד לקרבו לתורה ולמצות שכן התורה היא "דרכיה דרכי נועם".

"מה ה' אלוך שואל מעמך כי אם ליראה"

שאל פילוסוף את הבעל שם טוב הקדוש, מדוע צריך לבקש מהאדם לפחד מה', האם זה לא דבר טבעי, הרי יראה באה מעצמה, וכמו שכשאדם רואה שוטר נוסע מאחוריו, הוא מתחיל לפחד ומשתדל לעשות את כל מה שהחוק דורש, וכך גם אמורה להיות לגבי יראת ה'!

ענה לו הבעל שם טוב: כשאדם מפחד מהשוטר, הוא לא מפחד מהשוטר, אלא מהקנס שהשוטר יכול להשית עליו במסגרת החוק, הוא יודע שהשוטר יכול לקחת ממנו את החיים הכבוד והכסף שיש לו, ורק מזה הוא מפחד.

אבל ביראת ה', אנחנו צריכים לירא מה' בעצמו, ואפילו כשה' שולח לנו פחד גשמי, המטרה בזה היא שנגיע לפחד ה'.

יראת הרוממות גבוהה יותר מיראת העונש.

(נקודות של אור - ספינקא)

לעי"נ

הרה"צ פנחס בן ר' בנימין ביוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

ליקוטים וסיפורים נפלאים - דברים

הבחור יצא מבית ראש הישיבה, אך לא חזר לבית המדרש - אלא לבית התיבות... הוא החליט שאת סבו האהוב הוא חייב לראות, והתקשר לביתו להודיע שבעוד כחצי יממה הוא ינחת באמריקה.

המטוס נחת, וכשיצא מיועדו, מיהר להדליק את המכשיר הנייד שברשותו, והנה הוא מגלה שהתקבלו מספר הודעות בתא הקולי, היו אלו בני המשפחה שביקשו שיחזור אליהם בדחיפות. הבחור התקשר אל אמו, והתחלחל לשמע הבשורה המרה: "את סבא כבר לא תזכה לראות", הודיעה האם בצער, "הוא נפטר לבית עולמו לפני מספר שעות. חיפשתי אותך בדחיפות, מכיוון שסבא ביקש להיטמן בירושלים, ואתה נכדו חביבו שזוכה ללמוד בעיר הקודש, תצטרך לדאוג לסדרי ההלוויה והקבורה...".

"אלה הדברים" (א, א)

במדרש, 'אלה הדברים' אל תקרי 'הדברים', אלא הדבורים'. מה הדבורה הזו דובשה לבעלה ועוקצה לאחרים, כך הם דברי תורה, סם חיים לישראל וסם המוות לעובדי כוכבים. ד"א אלה הדברים, מה הדבורה הזו דובשה מתוק ועוקצה מר, כך הם דברי תורה כל מי שעובר עליהן נוטל איפופסין (גזר דין של עונש) וכו' וכל מי שמקיים אותה זוכה לחיים וכו'.

(מדרש רבה א, ו)

את ידו בחום תוך כדי שהסביר לו כמה חשוב לשמור על גדרי שמירת הסדרים, וליבו נקפו על שלא ציית להוראתו. הלוויית הסב יצאה כשמעט מלווים משתתפים בה, והנה, לפתע התרגשות רבה אחזה באנשים כאשר ראו את דמותו של ראש ממלכת התורה, ר' נתן צבי פינקל, מגיע להשתתף בהלוויה. על אף ייסוריו הקשים, ואפיסת כוחותיו, יצא רבי נתן צבי ללוות את הנפטר, עד לתום ההלוויה והקבורה. לאחר סתימת הגולל,

"המחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית"

בשביל מה היה הקב"ה צריך לברוא את העולם בצורה כזו שהוא צריך לחדשו בכל יום מחדש, מדוע לא בנה עולם שיחזיק מעמד מעצמו למשך ששת אלפים שנה.

אומר השפת אמת: הקב"ה עשה כך על מנת שנוכל להכיר את בורא העולם בכל עת בכל רגע ובכל שעה, במהלך חדש ובהבנה מחודשת שטרם הכרנו עד עתה, נגלה אותו במקום חדש, ונזכה את הסיבות שמסובב הסיבות שולח אלינו בכל רגע מחדש.

(נקודות של אור - ספינקא)

"אחרי הכתו את

סיחון" (א, ד)

לפני כן לא היו בני ישראל מתפעלים מדברי משה, ודברי תוכחתו לא היו נשמעים. אמרו, איננו מכיר את החיים ואת הוויות העולם, וכיצד יטיף לנו מוסר. אבל "אחרי הכותו את סיחון", אחרי שנחל ניצחון גדול בשדה הקרב, נהגו בו כבוד וקבלו דברי המוסר שלו. (מגנזנו העתיק)

"בעבר הירדן

בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר" (א, ה)

והלא מצוות התורה מתחילות רק מפרשת ואתחנן בעשרת הדברות ועד אז נאמרו רק דברי תוכחה בלבד, אם כן היה צריך לומר רק שם בפרשת ואתחנן "הואיל משה באר את התורה הזאת", ומדוע כתב זאת כאן?

ויש לומר כי הרי כתוב בספרים שאחד מעיקרי העבודה ביהדות הוא לשוב בתשובה לפני שבאים ללמוד תורה, כמו שאמר החוזה מלובלין שכל הלומד תורה ואינו חוזר בתשובה לפני כן עליו הכתוב אומר, "ולרשע אמר אלוקים מה לך לספר חוקי" (תהילים נ') לפיכך פתח גם משה בדברי תוכחה.

לפי זה מובן יפה מדוע כתוב בפרשתנו בפרשת התוכחה "הואיל משה באר את התורה הזאת", שמכיוון שביקש לבאר להם את

פונה ראש הישיבה אל תלמידו, ומבקש לומר לו דבר-מה. כמובן שפחד ורעדה אחזה בתלמיד, ורגשי בושה תקפוהו. והנה, ר' נתן צבי, אביהם של אלפי בני הישיבות, שענינו וליבו היו לכל יחיד ויחיד, ניגש ולוחש באוזני תלמידו: "עברה עליך יממה שלימה של טיסות מתישות הלון ושוב, ובוודאי שאתה רעב וחלש מאוד; ביקשתי מבני הבית שיכינו עבורך סעודה דשנה, וכעת אבקש שתבוא עימי לאכול ולנוח".

ענינו של הבחור לא נותרו יבשות כששמע את בקשת ראש הישיבה. למרות שנסע נגד הוראתו, בליבו הרחום של ראש הישיבה ונפשו הרחבה, טרח להגיע להלוויה ולעודד את תלמידו ולדאוג למצבו. והדברים מאפיינים כל כך את ר' נתן צבי זצ"ל, שמסר נפשו על התורה עד כלות הכוחות, והנחה את תלמידיו בתבונות כפיו, וממש נשאם על ליבו כאשר ישא האומן את היונק.

ליקוטים וסיפורים נפלאים - דברים

הבושם מאמרינו בברכת הלבנה 'פועל אמת שפעולתו אמת... עטרת תפארת לעמוסי בטן...דהנה ישראל מונים חדשיהם ללבנה ויש בזה רמז מוסר, דהלבנה אין אורה שווה, דבתחילת החודש אורה קטן ומתגדל מעט מעט עד אמצע החודש שנתמלא אורה, ושוב חוזר ומתמעט עד סוף החודש, וחוזר ונתחדש. רומז לישראל דאף אם הם בגלות בחשכות ואורם קטן מאוד, אל יתייאשו עצמם דעתיד אורם להתחדש, וכן להיפך כשהם ברום המעלה אל יתגאו וצריכין לחוש אולי ח"ו יתמעט אורם, היינו דאומרים פועל אמת שפעולתו אמת ואמת היינו דבר המתקיים דקושטא קאי וא"כ אמאי ללבנה שתתחדש ולא תהיה קיימת במעמד אחד, ומתרץ עטרת תפארת לעמוסי בטן שהם עתידים להתחדש כמותה שיקחו מזה רמז מוסר כאמור עכד"ק.

וי"ל דהיינו שאמר משה רבינו 'והנכם היום ככוכבי השמים לרוב' פרש"י כחמה וכלבנה דלפעמים אתם כחמה שאורה רב אבל לפעמים אתם כלבנה, ובין כך ובין כך לא יטוש ה' את עמו. (ויגד יעקב)

"והנכם היום ככוכבי השמים לרוב ה' אלוקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם" (א, י - יא)

כיון שהזכיר משה ריבוי מספרם התכיף להם ברכה 'יוסף עליכם ככם אלף פעמים'. מכאן, כשמזכירים מספר בני ישראל צריכים להזכירם לטובה ולברכה ולומר, כמנהג חכמים, 'כן ירבו'.

"הבו לכם אנשים חכמים ונגונים וידעים לשבטיכם ואשימם בראשיכם" (א, יג)

מה בין חכם לנגון? מעשה שהיה בימי קדם, בימי מהרשד"ם זצ"ל באו שני עדים לפני בית דינו ובקשו לבטל את עדותם של עדי קידושין ולפסלם, בהעידם שאותם עדים במקום פלוני, בשנה פלונית, בחודש פלוני, ביום פלוני ובשעה פלונית אכלו שקצים ורמשים. עדותם התקבלה בבית הדין על פי כל דיני החקירות והדרישות, וכך בקשו לפסול את עדי הקידושין ולהכריז, שאותה אשה דינה כפנויה והיא רשאית להינשא לכל מי שתחפוץ. הזדמן לשם חכם אחד מחכמי ישראל, והבין שאלו עדי שקר. בקש מהמהרשד"ם רשות לשאול את העדים שאלה אחת ונתן לו רשות.

פנה החכם ושאל את אחד העדים, "אמור לי, האם אותם שקצים ורמשים שאכלו האנשים היו מבשר שור או כבש?" אותו עד היה עם הארץ גמור, שאינו יודע מהם השקצים והרמשים, אלא כך למדו אותו לומר.

נתבלבל ולא ידע מה להשיב, אם שור או כבש, והוכרח להודות שאינו יודע מה הם שקצים ורמשים, אלא אותו אדם, שחפץ לשאת את האשה, למדו לומר כן כדי להוציאה מתחת יד בעלה.

מצות התוכחה, לכן הקדים להם דברי תוכחה על חטאייהם להביאם לידי תשובה כי שניהם קשורים אחד בשני. (מאור השמש מתוך לבוש יוסף)

"רב-לכם שבת בהר הזה" (א, ו)

אל תראו בכל מכשול הר שאי אפשר לעבור מעליו, ואל תאמרו שתעבדו את ה' אחרי שהעקוב יהיה לפניכם מישור וכל הר בקעה; אלא "פנו וסעו לכם" - התגברו על כל המניעות, ועברו מעל כל הר כאילו היה חוט השערה. (מאור ושמש)

"ראה נתתי לפניכם את הארץ באו ורשו את הארץ" (א, ח)

תחילה אמר ראה נתתי לפניכם את הארץ היינו מתנה, ואחר כך באו ורשו את הארץ היינו ירושה, והלא מתנה וירושה שונות זו מזו ואין דין זו כדין זו?

אלא האמת היא שעיקר נתינת הארץ לכלל ישראל הייתה מחמת ההבטחה שניתנה לאבות, כמאמר הכתוב 'לא בצדקתך... ולמען הקים את הדבר אשר נשבע לאבותיך', הרי שכל זכותם של כלל ישראל בארץ ישראל היא בגדר ירושה, אלא שלא הובטח לאבות איזה דור יזכה בירושת הארץ, ורק מפני שדור המדבר היה דור דעה לכן הייתה הנתינה דווקא להם. (הגר"א)

"לא אוכל לבדי שאת אתכם ה' אלוקיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרב" (א, ט-י)

בני ישראל משולים לחול הים ולכוכבי השמים. החול טבעו להיות כל גרגר מלוכד עם משנהו. לעומת זה כוכבי השמים מן ההכרח שיהיו רחוקים אחד מהשני וכל כוכב מהווה עולם בפני עצמו.

בזמן שישראל מאוחדים ומלוכדים עדיין אפשר לשאת את משאם, אבל בזמן שהם מפולגים ומרוחקים זה מזה וכל אחד הוא כעולם בפני עצמו - אזי קשה מאד על המנהיגים להנהיגם. זהו שאומר משה רבנו: "לא אוכל לבדי שאת אתכם" - משום ש"ה' אלוקיכם הרבה אתכם", ולא עוד אלא "והנכם ככוכבי השמים" - מפולגים ומובדלים הנכם ביניכם לבין עצמכם ככוכבי השמים הללו - במצב שכזה מן הנמנע הוא שאוכל להנהיגם לבדי - "איכה אשא לבדי טרחכם"...

(מעיינה של תורה)

"והנכם היום ככוכבי השמים לרוב" (א, י)

פרש"י והנכם היום משולים כיום כחמה וכלבנה. יש לפרש בס"ד על פי מה שפירש אאמו"ר זצ"ל בספה"ק ערוגות

ליקוטים וסיפורים נפלאים - דברים

והנתבע כתובע, וכך הופיעו בפני הרב באופן שכל הגישה לדין תורה הייתה בנויה על שקר. במצב כזה, שיסוד הדין מראשיתו הוא כוזב ומזויף מתוכו, יוצא הוא מן המקובל שאין מכשלה יוצאת בדין תורה מלפני הרבנים היושבים על כסא המשפט, שכן לא שייך דין אמת, אם בנוי הוא על שקר. מכאן - סיים מהרי"ל את מכתבו - אי הדיוק שנפל בפסקו. משקיבל הגאון הישיש את מכתבו של מהרי"ל דיסקין, החל לחקור את העניין, ואכן התברר כי השערתו קלעה אל האמת.

"כי ה' אלוקיך ברכך בכל מעשה ידך" (ב, ז)

מעשה באדם אחד שבא אצל הרה"ק ר' ברוך מקוסוב ז"ע והתאונן: רבינו הקדוש, באומנות הייתי לא יוצלח, פניתי וטיכסתי עצות בכל מיני משא ומתן, חבלתי תחבולות בכל סחר ומכר, בנין וקנין, ועדיין פרנסה אין. בני, פייסו ר' ברוך בדברים, כי ברכך ד' בכל מעשי ראשך לא נאמר, אלא 'בכל מעשה ידך', אין צורך ואין חפץ לד' בעצותיך ותחבולותיך, אל תרבה בהרהורים וכרכורים, אלא לך ועסוק במלאכה ותמצא ברכה.

"כי ה' אלוקיך ברכך בכל מעשה ידך... " (ב, ז)

יכול (הייתי חושב) אפילו יושב ובטל זוכה לברכת ה', תלמוד לומר (צא ולמד מלשון הכתוב): "בכל מעשה ידך". אם עושה אדם (אם הוא עמל ויגע במלאכתו) - הריהו מתברך במעשה די; ואם לאו - אינו מתברך.

"עתה קמו ועברו לכם את נחל זרד ונעבר את

נחל זרד" (ב, יג)

הכתוב מודיע לנו, שלאחר שהגיעו לתחום מואב וכבר הגיעה שנת הארבעים, שגזר הקב"ה שיהיו במדבר מ' שנה, נתפייס הקב"ה עמהם ואמר להם עתה קמו ועברו לכם את נחל זרד. ונעבור את נחל זרד.

א גו ט שבת

לרפואת

הבה"ח רפאל בנימין אשר בן חנה

* * *

מרת מרים יוכבד בת הענדל

בתוך שאר חולי ישראל

וזהו ההבדל, אותם חכמים שבקשו לקבל את העדות בתחילה, היו חכמים, שכן הם ידעו את ההלכות על בורין, וחקרו ודרשו ככל הכתוב בספרים. אבל החכם מארץ ישראל, שהמציא את התחבולה לשאול את השאלה המחוכמת, שתבלבלם ותכריחם להודות כי עדות שקר בפיהם הוא הנקרא נבון. (בן איש חי)

"שמוע בין אחיכם ושפטתם צדק" (א, טז)

ר' יהונתן אייבשיץ ז"ע, בהגיעו למצוות נשאל על ידי אחד, מכיוון שעד היום לא היה בך כי אם היצר הרע האין היית משיבו על טענותיו. אמר לו הנער העילוי הייתי אומר לו דברי הגמרא בסנהדרין (ז:): כתוב בתורה 'שמוע בין אחיכם ושפטתם צדק' הרי זה אזהרה לבית דין שלא ישמע בעל דין עד שיבוא בעל דבר חבירו ואזהרה לבעל דין שלא יטעים דבריו לבית דין עד שיבוא בעל דין חבירו.

לפי זה אמרתי ליצר הרע אסור לי לשמוע טענותיך וכן אסור לך להשמיעם עד שיבוא בעל דינך הוא הדין היצר הטוב ואז אשפוט ביניכם.

(דברי חכמים וחידותם)

"כי המשפט לאלוקים הוא" (א, יז)

שני בעלי דין באו לדין לפני רבי אברהם שמואל דיסקין זצ"ל, אחיו של מהרי"ל דיסקין זצ"ל. שמע רבי אברהם שמואל את טענות הצדדים ופסק כפי שפסק.

פסק הדין לא התקבל על ידי השניים, והם הסכימו ביניהם לשוב ולדון לפני אחד מזקני גאוני הדור, שהתגורר באותם ימים בבריסק.

השנים הגיעו לבריסק, נכנסו לפני אותו גאון ושטחו את טענותיהם. כמובן שהם הסתירו ממנו את העובדה, שכבר הוכרע הדין בפני רב אחר.

אותו גאון, לאחר ששמע את טענותיהם, הוציא פסק דינם לאור. פסק דין זה, שונה היה מפסקו של רבי אברהם שמואל, ואותם שני בעלי דין שקנטרנים היו, פרסמו את הדברים ברבים. ומכיוון שרבי אברהם שמואל היה צעיר לימים ופסקו לא תאם את פסק אותו גאון, ריננו אחריו ברחוב.

כאשר נודע הדבר לרבי אברהם שמואל, הוא פנה לעזרת אחיו הגדול מהרי"ל דיסקין, שכיהן באותם ימים כרב העיר לומז'א. במכתב ששיגר אליו, הוא פירט את טענות שני הצדדים ואת הפסק שהוציא. מהרי"ל דיסקין שנוכח לראות כי פסק הדין אמת, שיגר איגרת אל ידידו הגאון הזקן מבריסק ובה כתב: לדעתי, יפה פסק אחי, אבל היות ומן הנמנע שגברא רבה כמוהו לא יכוון את ההלכה ח"ו, שהרי "אלוקים נצב בעדת קל" (תהלים פב, א), מן ההכרח להסיק שבהגשת הטענות לפניו, בוצע מעשה רמאות וערמומיות. אני משער כתב מהרי"ל - שהשניים עשו קנניה ביניהם והתחלפו בטענות. התובע הציג עצמו כנתבע